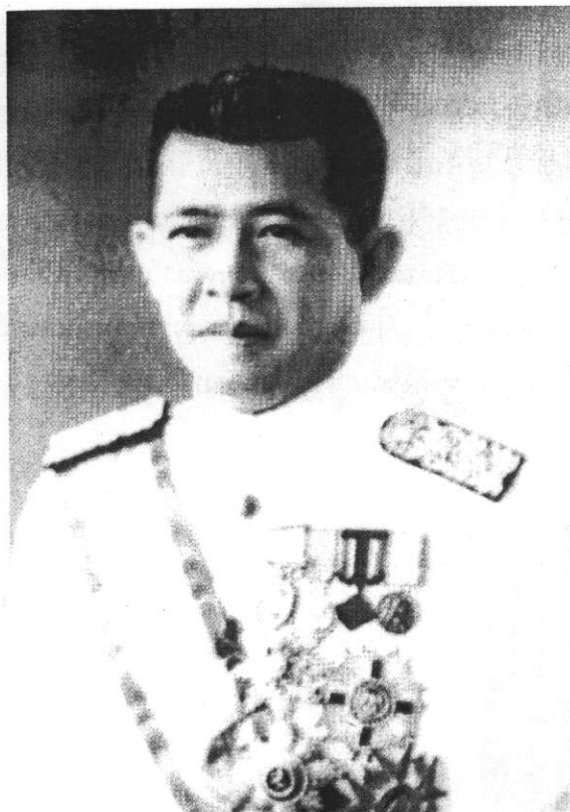

นายปรีดี พนมยงค์

บรมราชชนนี
ระชาชาติ หรือ
บรมราชชนนี
โดยองค์การ
บุคคลที่ได้รับ
๑ ราย ที่ได้รับ

เสโกว่าเป็นผู้มี
รยุชนชาวเขา
ธรรม และเห็น
งส่งเสริมเรื่อง

นายปรีดี พนมยงค์ หรือหลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และการเมือง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เป็นรัฐบุรุษอาวุโส เป็นนายกรัฐมนตรี ๓ สมัย และเป็นคนไทยซึ่งได้รับยกย่องจากองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) ให้เป็นบุคคลสำคัญ ผู้มีผลงานดีเด่นระดับโลกใน พ.ศ. ๒๕๔๓

ประวัติ

นายปรีดี พนมยงค์ เป็นบุตรนายเสียงและนางลูกจันทน์ พนมยงค์ เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ บ้านหน้าวัดพนมยงค์ ตำบลท่าวาสกรี อำเภอกรุงเก่า (ปัจจุบันคืออำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

บิดาของนายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้ได้รับการอบรมในการปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษจากสำนักหมอดัดมชัน (ซึ่งต่อมามีบรรดาศักดิ์เป็นพระบำบัตสรพรโรค) และเมื่อสอบได้ประกาศนียบัตรแล้วได้ออกเยี่ยมเยียนหมู่บ้านต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อฉีดวัคซีนป้องกันไข้ทรพิษให้แก่ชาวบ้าน ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจยิ่งของนายปรีดีที่บิดาเป็นคนไทยรุ่นแรกที่เข้าร่วมในการให้บริการสาธารณสุข นอกจากนี้ การที่นายปรีดีเกิดในครอบครัวของชาวนาทำให้ชีวิตในวัยเด็กของท่านได้สัมผัสกับสภาพปัญหาของชาวนา ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศในสมัยนั้นด้วย และเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ท่านเข้าใจปัญหาของชนส่วนใหญ่ของประเทศ

ดร. ปรีดี พนมยงค์

นายปรีดี ต่อที่บ้านหลวง: เข้าศึกษาที่โรงเรียน ๑ แห่งประโยค จึงได้ย้ายไปเรียนหลักสูตรใหม่ ได้ชั้นมัธยม ๑ จากนั้นจึงไปศึกษาที่โรงเรียนปรีดี กลับไปช่วยบิดา ใน พ.ศ. ๒๔๖๒ แห่งเนติบัณฑิต อายุครบ ๒๐ ระยะเวลา ๒๐ ปี หน้าที่เสมือนนี้ ชุมพร และอดี เสมียนโท การ ในโรงเรียนกฎ ระบบตุลาการ อาณาเขต แล

ศึกษาวิชา

หลังจ นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่ง นายปรีดีได้ศึกษาปริญญาเป็น ลิขของชียะ ก.

เมื่อวันที่ ๑๑
ณ บ้านหน้า
ยูธยา จังหวัด

นใช้ทรัพย์สินจาก
ละเมื่อสอบได้
องกันใช้ทรัพย์สิน
รที่เข้าร่วมใน
าวนาทำให้ชีวิต
ประเทศในสมัย
ระเทศ

นายปรีดีเริ่มเรียนหนังสือไทยที่บ้านครูแสง ตำบลท่าวาสุกกรี จากนั้นจึงย้ายไปศึกษาต่อที่บ้านหลวงปราณีประชาชน (เปี่ยม ชะชาติ) ที่อำเภอท่าเรือ เมื่ออ่านออกเขียนได้แล้วได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนวัดรวก ซึ่งเป็นโรงเรียนรัฐบาลประจำอำเภอท่าเรือ และสอบไล่ได้ชั้น ๑ แห่งประโยค ๑ จนกระทั่งกระทรวงธรรมการจัดหลักสูตรใหม่เป็นชั้นมูล ประถม และมัธยม จึงได้ย้ายไปเรียนที่โรงเรียนวัดศาลापูน อำเภอกรุงเก่า จนสอบไล่ได้ประถมบริบูรณ์ตามหลักสูตรใหม่ แล้วจึงย้ายไปศึกษาชั้นมัธยมเตรียมที่โรงเรียนวัดเบญจมบพิตร และไปสอบไล่ได้ชั้นมัธยม ๖ อันเป็นชั้นสูงสุดสำหรับโรงเรียนหัวเมืองที่โรงเรียนตัวอย่างมณฑลกรุงเก่า จากนั้นจึงไปศึกษาต่อที่โรงเรียนสวนกุหลาบเป็นเวลา ๖ เดือน จึงลาออกจากโรงเรียนเพื่อกลับไปช่วยบิดาท่านที่อำเภอวังน้อย เนื่องจากอายุน้อยเมื่อจบมัธยมคืออายุเพียง ๑๖ ปี

ใน พ.ศ. ๒๔๖๐ นายปรีดีได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม และศึกษาภาษาฝรั่งเศสที่เนติบัณฑิตยสภาจนกระทั่งสอบไล่วิชากฎหมายชั้นเนติบัณฑิตได้ใน พ.ศ. ๒๔๖๒ ในขณะที่นั้น นายปรีดีอายุยังไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ จึงยังเข้าเป็นสมาชิกสามัญแห่งเนติบัณฑิตยสภาไม่ได้ เพราะตามข้อบังคับของเนติบัณฑิตยสภาขณะนั้นจะต้องให้อายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ นายปรีดีจึงต้องรอจนถึง พ.ศ. ๒๔๖๓

ระหว่างที่เป็นนักเรียนกฎหมายนั้น ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๖๐-๒๔๖๑ นายปรีดีได้ทำหน้าที่เสมียนสำนักงานทนายความพระวิฑิตมนตรี (สุด กุณฑลจินดา) อดีตอธิบดีศาลมณฑลชุมพร และอดีตผู้ช่วยเจ้ากรมพระธรรมนูญทหารบก และระหว่าง พ.ศ. ๒๔๖๒-๒๔๖๓ เป็นเสมียนโท กรมราชทัณฑ์ และเคยได้รับอนุญาตพิเศษเป็นทนายความบางคดีด้วย การศึกษาในโรงเรียนกฎหมายของนายปรีดี มีผลต่อความคิดของท่านมาก เพราะขณะศึกษาหน้าที่ของระบบตุลาการในศาล นายปรีดีได้เกิดความหวังใฝ่เกี่ยวกับผลกระทบของสิทธิสภาพนอกอาณาเขต และการจำกัดอธิปไตยของสยามดังที่ได้ดำรงอยู่ในขณะนั้น

ศึกษาวิชากฎหมายที่ประเทศฝรั่งเศส

หลังจากจบการศึกษาจากโรงเรียนกฎหมายโดยได้รับเกียรตินิยมแล้ว ใน พ.ศ. ๒๔๖๓ นายปรีดี พนมยงค์ได้รับการคัดเลือกจากกระทรวงยุติธรรมให้ไปศึกษาวิชากฎหมายที่ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งขณะนั้นประเทศไทยกำลังยกร่างกฎหมายใหม่ตามระบบกฎหมายของฝรั่งเศส นายปรีดีได้ศึกษาวิชากฎหมายที่มหาวิทยาลัยก็อง (Caen) เป็นเวลา ๔ ปี และสอบไล่ได้รับปริญญาเป็น บาเชอลิเยร์กฎหมาย (Bachelier en Droit) และสอบไล่ได้ปริญญาเป็น ลิซองซีเย กฎหมาย (Licencié en Droit) การศึกษาในมหาวิทยาลัยก็องมีอิทธิพลต่อความ

คิดของนายปรีดี เนื่องจากเน้นหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ว่าเป็นส่วนประกอบจำเป็นของกฎหมายมหาชนและกฎหมายเอกชน ซึ่งเป็นที่มาของความคิดของนายปรีดีที่เชื่อในความสำคัญของเศรษฐกิจว่าเป็นพื้นฐานของปัญหาการเมืองและการศาล

นายปรีดี พนมยงค์
ในชุดครุยดุษฎีบัณฑิตกฏหมายฝรั่งเศส

หลังจากสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยก็องแล้ว ใน พ.ศ. ๒๔๖๗ นายปรีดีได้ย้ายไปศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยปารีสเพื่อศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกทางกฎหมาย จนสำเร็จการศึกษา สอบไล่ได้ปริญญาดุษฎีบัณฑิตทางกฎหมาย (Docteur en Droit) ฝ่ายนิติศาสตร์ (Sciences Juridiques) โดยเสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษากฎหมายฝรั่งเศสและกฎหมายเปรียบเทียบ” และสอบไล่ได้ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูงทางเศรษฐกิจ (Dipôme d' Etudes Supérieures d' Economie politique) มหาวิทยาลัยปารีส ซึ่งเป็นวิชาที่นายปรีดี

ศึกษาเพิ่มจาก
สิทธิของนักกฏ
เป็นศาสตราจารย์
ศาสตราจารย์
เป็นอย่างดี

ระหว
นักเรียนไทย
สถานทูตสยาม
ได้รับเลือกตั้ง
ดังกล่าวนี้ได้รับ

นอกจ
กรุงปารีส เมื่อ
ปัจจุบันเป็น
ซีตตะสังคะ
หลวงสิริราช
ประชุมมีมติใ
คือเปลี่ยนระ
การปกครอง
การดำเนินก

- ๑. รั
เศรษฐกิจ ๗๘
- ๒. รั
- ๓. 1
ราษฎรทุกค
- ๔. 1
- ๕. 1
ดังกล่าวข้าง
- ๖. 1

ของกฎหมาย
สำคัญของ

ศึกษาเพิ่มจากปริญญาเอกทางกฎหมาย โดยเป็นวิชาส่วนหนึ่งของการเรียนกฎหมายในฝรั่งเศส สิทธิของนักกฎหมายฝรั่งเศสที่ได้ประกาศนียบัตรของการศึกษาชั้นสูงเพิ่มเติม คือ มีสิทธิที่จะเป็นศาสตราจารย์สำรองในมหาวิทยาลัย และมีสิทธิที่จะเข้าสอบแข่งขันสำหรับรับตำแหน่ง ศาสตราจารย์ประจำมหาวิทยาลัยซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการศึกษาของนายปรีดี เป็นอย่างดี

ระหว่างศึกษาที่ประเทศฝรั่งเศสนี้ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๖๖-๒๔๖๗ นายปรีดีได้ร่วมกับนักเรียนไทยในฝรั่งเศสและสวิตเซอร์แลนด์และนักเรียนไทยในประเทศอื่นส่วนที่ขึ้นต่อสถานทูตสยามกรุงปารีส ตั้งสมาคม ชื่อ สามัคยานุเคราะห์สมาคม (ส.ย.ว.ม.-S.I.A.M.) และได้รับเลือกตั้งเป็นเลขาธิการสมาคมคนแรก และต่อมาได้รับเลือกตั้งเป็นสภานายก สมาคมดังกล่าวนี้ได้มีการจัดให้มีปาฐกถาการเมืองขึ้น

นอกจากนี้ นายปรีดี พนมยงค์ ยังได้ร่วมกับเพื่อนอีก ๖ คน ก่อตั้งคณะราษฎรขึ้นที่กรุงปารีส เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๙ (ขณะนั้นขึ้นปีใหม่ในเดือนเมษายน หากนับปัจจุบันเป็น พ.ศ. ๒๔๗๐) โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมคือ ร.ท.ประยูร ภมรมนตรี ร.ท.แปลก ชีตตะสังคะ (ต่อมาคือจอมพลป.พิบูลสงคราม) ร.ต.ทัศนัย มิตรภักดี นายตัว ลพานุกรม หลวงสิริราชไมตรี (จรูญ สิงหนเสนี) นายแนบ พหลโยธิน และนายปรีดี พนมยงค์ โดยที่ประชุมมีมติให้นายปรีดีเป็นหัวหน้าคณะราษฎร โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของคณะราษฎร คือเปลี่ยนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญหรือ “เปลี่ยนการปกครองของกษัตริย์เหนือกฎหมายมาเป็นการปกครองที่มีกษัตริย์อยู่ใต้กฎหมาย” และมีการดำเนินการเพื่อให้สยามบรรลุหลัก ๖ ประการคือ

๑. รักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง
๒. รักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดลงให้มาก
๓. บำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจโดยรัฐบาลใหม่จะหางานในราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก
๔. ให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน
๕. ให้ราษฎรมีเสรีภาพมีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการดังกล่าวข้างต้น
๖. ให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร

นายปรีดีได้ย้าย
จนสำเร็จการ
ายนิติศาสตร์
และกฎหมาย
Dipôme d'
ชาที่นายปรีดี

นายปรีดี พนมยงค์ มีแนวคิดก่อนที่จะเดินทางมาศึกษาที่ฝรั่งเศสแล้วว่า จะต้องค้นคว้าศึกษาเพิ่มเติมว่า มีวิธีใดที่จะทำให้ความเป็นอยู่ของราษฎรดีขึ้น เพราะท่านตระหนักถึงสภาพสังคมไทยว่าราษฎรอดัดขัดตสนในทางเศรษฐกิจ เพราะไม่มีสิทธิเสรีภาพกับความเสมอภาคทางการเมือง และตกอยู่ภายใต้อิทธิพลและอำนาจของประเทศทุนนิยม

เดินทางกลับประเทศไทย

เมื่อก่อตั้งคณะราษฎรแล้ว นายปรีดี พนมยงค์ ได้เดินทางกลับประเทศไทยในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ นักเรียนไทยในฝรั่งเศสที่ยังอยู่ต่อจึงได้ชักชวนเพื่อนเข้าร่วมในคณะราษฎรต่อไป นายปรีดีได้เข้ารับราชการในกระทรวงยุติธรรม โดยดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาประจำกระทรวงยุติธรรม เป็นผู้ช่วยเลขานุการกรมร่างกฎหมาย และผู้สอนกฎหมายที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม โดยเป็นผู้สอนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๓ ตอนว่าด้วย ห้างหุ้นส่วน บริษัท สมาคม กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล และเป็นผู้สอนคนแรกในวิชากฎหมายปกครอง นายปรีดีได้ปลุกจิตสำนึกนักศึกษากฎหมายให้สนใจถึงความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินประชาธิปไตย และได้เปิดการอบรมทบทวนวิชากฎหมายที่บ้าน โดยไม่คิดค่าสอนแก่นักเรียนกฎหมาย เพื่อเสริมความสัมพันธ์กับนักเรียนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จึงมีนักเรียนกฎหมายหลายคนเข้าร่วมเป็นสมาชิกของคณะราษฎร

ขณะรับราชการนั้น นายปรีดี พนมยงค์ได้รับพระราชทานยศเป็นรองอำมาตย์เอกและอำมาตย์ตรี ต่อมาจึงได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น หลวงประดิษฐมนูธรรม และได้สมรสกับนางสาวพูนสุข ณ ป้อมเพชร (ท่านผู้หญิงพูนสุข พนมยงค์) เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๑

คณะราษฎรเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕

เวลาย่ำรุ่งของวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีบุคคลคณะหนึ่งประกอบด้วยข้าราชการฝ่ายทหารบก ทหารเรือ พลเรือนและราษฎร ซึ่งใช้นามว่า “คณะราษฎร” ได้ร่วมกันยึดอำนาจการปกครองประเทศเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักในการปกครองประเทศ บุคคลคณะนี้มีจำนวน ๙๙ คน และมี

นายพันเอก
นายนาวาตรี
อำมาตย์ตรี
พระบาทสม
พระเจ้าวชิรา

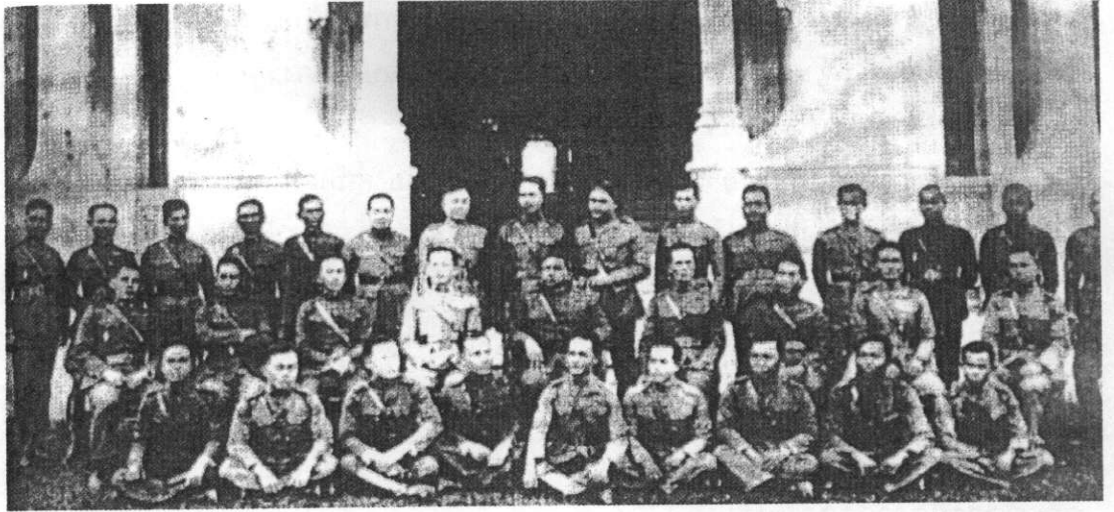

แล้วว่าจะต้อง
ะท่านตระหนัก
รึกภาพกับความ
ม

ประเทศไทยใน
เพื่อนเข้าร่วมใน
.แห่งผู้พิพากษา
สอนกฎหมายที่
ฟ่งและพาณิชย์
แผนกคดีบุคคล
กษากฎหมายให้
บประชาธิปไตย
รมทบทวนวิชา
รึกกับนักเรียนให้
เชษฐ

อำมาตย์เอกและ
รม และได้สมรส
ฤศจิกายน พ.ศ.

พระบาทสมเด็จพระเจ้า
ารบก ทหารเรือ
ปกครองประเทศ
อบประชาธิปไตย
๙๙ คน และมี

คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ สายทหารบก

นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เป็นหัวหน้าสายทหารบก
นายนาวาตรี หลวงสินธุสงครามชัย (สินธุ์ กมลนาวิน) เป็นหัวหน้าสายทหารเรือ และ
อำมาตย์ตรี หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) เป็นหัวหน้าสายพลเรือน ขณะที่
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ประทับอยู่ ณ วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ และเสด็จกลับพระนครเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน คณะราษฎรได้ทูลเกล้าฯ

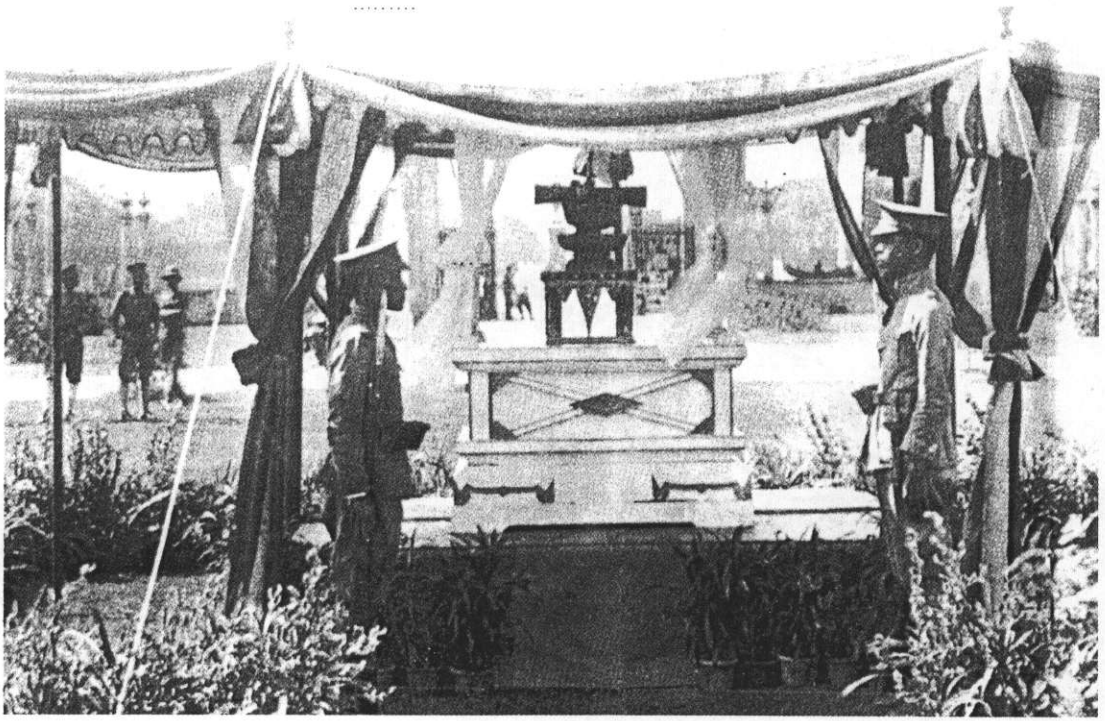
คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ สายทหารเรือ

ถวายร่างรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน ซึ่งนายปรีดี พนมยงค์เป็นผู้เขียน ซึ่งพระบาทสมเด็จพะปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานความเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินชั่วคราว

ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง นายปรีดี พนมยงค์เป็นผู้มีบทบาทมากที่สุด ในการร่างรูปแบบการปกครองใหม่ เพราะท่านเป็นคนไทยคนแรกที่สามารถปริญญาเอกทางกฎหมายจากมหาวิทยาลัยปารีส และให้ความสำคัญมากกับงานด้านนิติบัญญัติและการปกครอง จึงปรากฏว่า นอกจากจะเป็นผู้ร่างประกาศของคณะราษฎรแล้ว นายปรีดี พนมยงค์ยังเป็นผู้ให้กำเนิดรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศอีกด้วย

กรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

นายปรีดี พนมยงค์ ได้รับแต่งตั้งจากผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ และได้รับแต่งตั้งจากสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นเลขานุการคนแรกของสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งได้รับแต่งตั้งให้เป็นอนุกรรมการคน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๔๗๕ (ฉบับแรก) ประดิษฐานอยู่บนพานแว่นฟ้า ตั้งอยู่ในกระโจม หน้าสนามพระที่นั่งอนันตสมาคม เพื่อให้ประชาชนชื่นชมยินดี

หนึ่งในจำนวนรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญ

เป็นกรรมก

สภาผู้
ในจำนวน ๑
นิติธาดา (ก
รัฐธรรมนูญ
ราษฎรและเส
คือ รัฐมนตรี
นายกรัฐมนตรี

ร้านกรรมคิ

ซึ่งพระบาท
นุการปกครอง

ากที่สุด ในการ
กทางกฎหมาย
รปกครอง จึง
งค์ยังเป็นผู้ให้

ในสมาชิกสภา
าผู้แทนราษฎร
นุกรรมการคน

พ้า

หนึ่งในจำนวน ๙ คน มีหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินถาวร ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อว่
รัฐธรรมนูญซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินพระราชทาน
รัฐธรรมนูญฉบับถาวรฉบับแรกของประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

เป็นกรรมการราษฎร

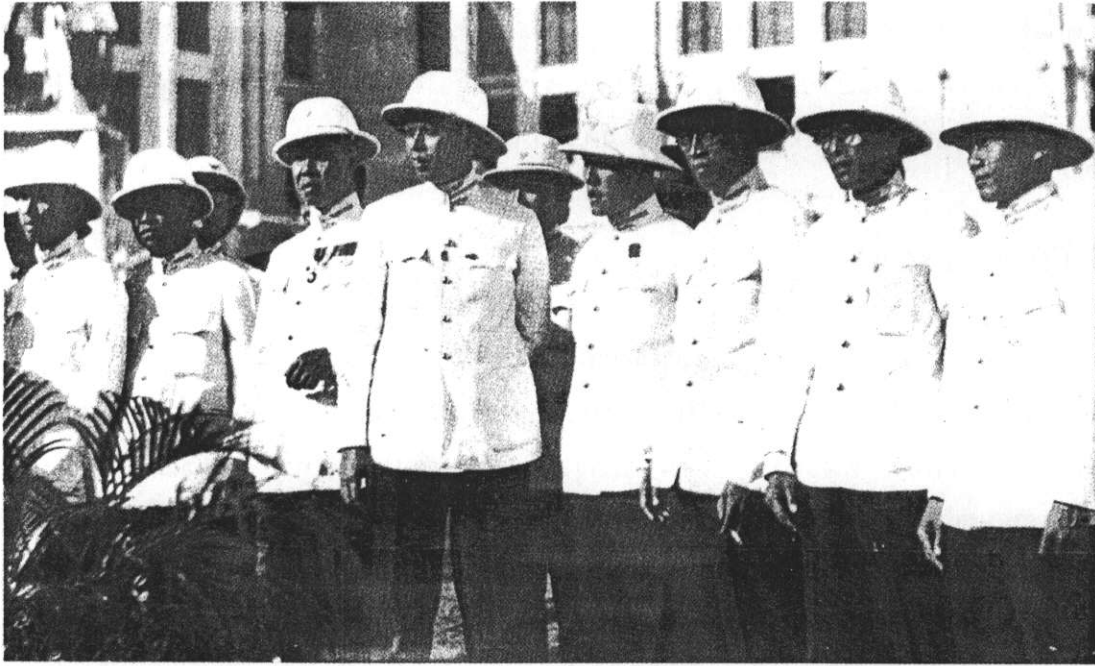
สภาผู้แทนราษฎรได้เลือกตั้งให้นายปรีดี พนมยงค์เป็นกรรมการราษฎร โดยเป็นหนึ่งใน
ในจำนวน ๑๕ คน ทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินร่วมกับเสนาบดี ซึ่งมีพระยามโนปกรณ
นิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์) เป็นประธานคณะกรรมการราษฎร ต่อมาเมื่อประกาศใช้
รัฐธรรมนูญฉบับถาวรเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว ได้มีการยกเลิกคณะกรรมการ
ราษฎรและเสนาบดีโดยมีคณะรัฐมนตรีขึ้นแทน นายปรีดี พนมยงค์ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีลอย
คือ รัฐมนตรีประเภทไม่ดำรงตำแหน่งที่กระทรวงใด และมีพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็น
นายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศไทย

ร้านกรมศิลปากรในงานฉลองรัฐธรรมนูญ

พ.ศ. ๒๔๘๐

↑ ภาพในงานวันรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕

เสนอเค้าโ

เมื่อ
ราษฎรได้ปร
รัฐบาลใหม่จ
อดอยาก”
เสนอต่อรัฐบ
นาย
พื้นฐานในโค
ใจคอของรา
รัฐบาลจะต่อ
เห็นว่ถ้ารัฐ
ทุกคนทำไม่

หมุดก่อกำเนิดรัฐธรรมนูญ
ที่ลานพระบรมรูปทรงม้า

ประชาชนมาชมพระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม
เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ณ ลานพระบรมรูปทรงม้า อย่างเนืองแน่น

เสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจ

เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น คณะราษฎรได้ประกาศต่อราษฎรว่า “จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก” ดังนั้นรัฐบาลจึงได้มอบหมายให้นายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้ร่างโครงการเศรษฐกิจเสนอต่อรัฐบาล

นายปรีดี พนมยงค์ได้ร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ โดยมีการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในโครงสร้างเศรษฐกิจของไทย นายปรีดีได้เล็งเห็นถึงสภาพอันแท้จริงตลอดจนนิสัยใจคอของราษฎรส่วนมากกว่า การที่จะส่งเสริมให้ราษฎรมีความสุขสมบูรณ์นั้นมีอยู่ทางเดียวคือ รัฐบาลจะต้องเป็นผู้จัดการเศรษฐกิจเสียเอง โดยแบ่งการเศรษฐกิจออกเป็นสหกรณ์ต่างๆ โดยเห็นว่าถ้ารัฐบาลได้จัดวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติให้เหมาะสมแล้ว การหางานให้ราษฎรทุกคนทำไม่ใช่เหตุสุดวิสัย การบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรเป็นจุดประสงค์ใหญ่ที่นายปรีดี

เค้าโครงการเศรษฐกิจ หรือสมุดปกเหลือง

จะเห็น
สังคมไทย คือ
ชาวนาชาวไร่จ
ประเทศ คือ ข
ถูกขจัดออกไป
รัฐบาล
พนมยงค์เสน
พระบาทสมเด็จพระ
เค้าโครงการเศ
พระยามโนปกร
และไม่ออกเสี
ได้มีการวิพาก
ว่าคณะรัฐมนตรี
พระปกเกล้า
รัฐมนตรี

เดินทางไป

ในวัน
กฤษฎีกาปิด
นิติสภาได้น
กฎหมายพร
“คอมมิวนิสต์
หรือแต่บางล
สนับสนุนส่ง
มีการบีบบังค
พ.ศ. ๒๔๗๖

พนมยงค์คิดในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง นั่นคือ มุ่งสาระสำคัญ คือ “บำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎร” และถือว่า “รัฐธรรมนูญเปรียบประดุจกุญแจที่จะไขประตูเปิดช่องให้ราษฎรได้มีส่วนมีเสียงในการปกครองให้จัดถูกต้องตามความต้องการของตน และเมื่อประตูที่กีดกันอยู่ได้เปิดออกแล้ว รัฐบาลจะต้องนำราษฎรผ่านประตูนั้นเข้าไปสู่ชัยภูมิแห่งความสุขสมบูรณ์ มิใช่ทำให้ราษฎรเดินถอยหลังเข้าคลอง”

เค้าโครงการเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ ได้จัดพิมพ์เป็นเล่มและเป็นที่รู้จักในชื่อ “สมุดปกเหลือง” มีเนื้อหาซึ่งมุ่งให้มีการเปลี่ยนแปลงชั้นพื้นฐานในโครงสร้างเศรษฐกิจของไทยคือ

๑. การก่อตั้งสหกรณ์การเกษตรเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตเป็นหลัก มิใช่เพื่อสนองเงินกู้
๒. การก่อตั้งสหกรณ์อุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมของรัฐ
๓. การก่อตั้งสภานโยบายเศรษฐกิจแห่งชาติ เพื่อประสานและวางแผนกิจการต่าง ๆ ของบรรดาสหกรณ์ทั้งอิสระ
๔. การก่อตั้งธนาคารกลาง ไม่มีการยึดที่ดินเอกชน หากจะเสนอซื้อที่ดินของชาวนาด้วยพันธบัตรมีดอกเบี้ยในราคาที่เป็นธรรม

จะเห็นได้ว่า คำโครงการเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ได้เสนอสิ่งใหม่มาต่อสังคมไทย คือการที่รัฐบาลจะใช้พันธบัตรซื้อที่ดินสำหรับเพาะปลูกทั้งหมด (ยกเว้นที่อยู่อาศัย) ชาวนาชาวไร่จะเป็นลูกจ้างของรัฐบาลโดยได้รับเงินเดือน รัฐบาลคุมกิจการค้าใหญ่ที่สุดของประเทศ คือ ข้าว ทั้งในด้านการผลิตและการขาย เป็นการตัดคนกลาง ระบบกำไรขาดทุนก็จะถูกขจัดออกไป ประชาชนจะซื้อข้าวของเครื่องใช้จากร้านค้าของรัฐบาล

รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งนายปรีดี พนมยงค์เสนอ และนายปรีดีได้นำร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจดังกล่าวทูลเกล้าฯ ถวายต่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วย ปรากฏว่าในการประชุมคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ณ วังปารุสกวัน โดยมีพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นประธานนั้น มีฝ่ายที่เห็นด้วย ๘ คน และไม่เห็นด้วย ๔ คน และไม่ออกเสียง ๒ คน และได้นำเรื่องนี้เข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในวันที่ ๒๘ มีนาคม ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันมากทั้งในหมู่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและหนังสือพิมพ์ ซึ่งปรากฏว่าคณะรัฐมนตรีส่วนมากไม่เห็นด้วยกับเค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ไม่ทรงเห็นชอบด้วย นายปรีดี พนมยงค์จึงลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี

เดินทางไปต่างประเทศ

ในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๖ รัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดาได้ออกพระราชกฤษฎีกาปิดสภาผู้แทนราษฎร และงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา โดยพระยามโนปกรณนิติธาดาได้นำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และรัฐบาลได้ออกกฎหมายพระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์ ๒๔๗๖ ขึ้นเป็นฉบับแรก โดยกำหนดว่า “คอมมิวนิสต์ หมายความว่าวิธีการหรือหลักการเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การเลิกจ้างทั้งหมด หรือแต่บางส่วนซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเอกชน...(และ) หมายความว่าลัทธิใด ๆ ซึ่งสนับสนุนส่งเสริมการรวมที่ดินหรือการรวมอุตสาหกรรมหรือรวมทุนหรือแรงงานเป็นของรัฐบาล” มีการบีบบังคับให้นายปรีดี พนมยงค์ และภรรยาเดินทางออกนอกประเทศ เมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๖ โดยได้เดินทางไปอาศัยในประเทศฝรั่งเศส

ยุคปกเกล้า

ความสุขสมบูรณ์
งให้ราษฎรได้มี
ตุที่กีดกันอยู่ได้
สมบูรณ์ มีชนาเป็นที่รู้จักในชื่อ
เศรษฐกิจของไทย

หลัก มีใช้เพื่อ

กิจการต่าง ๆ

ที่ดินของชาวนา

เดินทางกลับประเทศไทย

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖ นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) ได้เป็นหัวหน้านำทหารบก ทหารเรือ และพลเรือนยึดอำนาจการปกครองประเทศ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นนายกรัฐมนตรี พระยาพหลพลพยุหเสนาได้นำความกราบบังคมทูลเรื่องให้นายปรีดี พนมยงค์เดินทางกลับประเทศไทย นายปรีดีจึงเดินทางกลับเมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน และได้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ และได้เป็นผู้ก่อตั้งคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยการออกพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๔๗๖

ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. ๒๔๗๗ - ๒๔๗๙)

นายปรีดี พนมยงค์ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ระหว่างที่ดำรงตำแหน่งนี้ นายปรีดีได้ดำเนินการให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นและท้องที่ คือ ได้ตั้งเทศบาลทั่วประเทศตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๗๖ โดยได้ร่างพระราชบัญญัติให้รัฐบาลเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้การปกครองท้องถิ่นเป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งกวดขันให้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน และกำนันตามพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ป้องกันและปราบปรามการประทุษร้ายระหว่างมนุษย์ด้วยกันให้ลดน้อยลง ตลอดจนการสร้างฝายและพนังหลายแห่งเพื่อช่วยชาวนาและเกษตรกร และการสร้างทัศนนิคมเพื่อให้ผู้พ้นโทษแล้วมีที่ดินของตนเอง

ก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

ระหว่างที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย นายปรีดี พนมยงค์ ได้เสนอให้รัฐบาลจัดตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) เพื่อให้เป็นตลาดวิชาอำนวยการศึกษาวิชากฎหมาย วิชาเศรษฐกิจ และวิชาการอื่น ๆ อันเกี่ยวกับธรรมศาสตร์และการเมือง เพื่อส่งเสริมให้ข้าราชการและประชาชนมีโอกาส

ศึกษาได้อย่าง
ปกครองบ้าน
พระราชบัญญัติ
ผู้แทนราษฎร
มีนาคม พ.ศ.
รัฐบาล
เพื่อนำความ
เป็นผู้ประกาศ
เมษายน พ.
๒๗ มิถุนายน
๑๘ ปี จึงพิ
ร่างพระราช
ยุบตำแหน่ง
ระห
นายปรีดี พ

ลพพยุหเสนา
จากการปกครอง
ตั้งพระยาพล
งคมทูลเรื่องให้
๒๙ กันยายน
ล่าง แต่งตั้งให้
ภคฤๅษีกา โดย

(๒๕๗๙)

ให้เป็นรัฐมนตรี
ารงตำแหน่งนี้
ได้ตั้งเทศบาล
ดั่งพระราช-
ไปตามระบอบ
ระราชบัญญัติ
น้อยลง ตลอด
ักนทนิคมเพื่อ

พนมยงค์ ได้
มหาวิทยาลัย
และวิชาการ
าชนมีโอกาส

ตึกโดมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศึกษาได้อย่างแพร่หลาย อันเป็นการเผยแพร่และปลูกฝังระบอบประชาชนให้รู้หน้าที่การปกครองบ้านเมืองในระบบนี้ เมื่อรัฐบาลเห็นชอบด้วย จึงมอบให้นายปรีดี พนมยงค์เป็นผู้ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พ.ศ. ๒๔๗๖ เพื่อเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วย และอนุมัติให้เป็นกฎหมายได้เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ (ตามปฏิทินเดิม หากนับตามปัจจุบันเป็น พ.ศ. ๒๔๗๗)

รัฐบาลพระยาพลพยุหเสนาได้เสนอขอความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร เพื่อนำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวให้แต่งตั้งนายปรีดี พนมยงค์เป็นผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง (อธิการบดี) เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๗ และได้มีพิธีเปิดมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗ นายปรีดี พนมยงค์ ได้ดำรงตำแหน่งผู้ประศาสน์การเป็นเวลาถึง ๑๘ ปี จึงพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากรัฐบาลที่สืบต่อจากคณะรัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๙๐ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ขึ้นใหม่เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ ยุบตำแหน่งผู้ประศาสน์การ

ระหว่างดำรงตำแหน่งผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง นายปรีดี พนมยงค์ได้ส่งเสริมให้นักศึกษานิยมระบอบประชาธิปไตย และทำให้มหาวิทยาลัย

หลวงประดิษฐมนูธรรม ผู้ประกาศนักราชา
มอบเสื้อครูยศศาสตราจารย์วิสามัญ
แด่พลตรี หลวงพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี

แห่งนี้เป็นที่ฝึกฝนข้าราชการในขนาดตติยานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ การทำงานบริหารที่เกี่ยวข้องกับระบบการเมืองประชาธิปไตย เศรษฐศาสตร์และการบัญชี และผู้ที่สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ทางการเมืองจำนวนมากในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๓-๒๕๐๒ ก็สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองในช่วงที่นายปรีดี พนมยงค์เป็นผู้ประกาศนักราชา

การเจรจาปลดดอกเบี้ยเงินกู้

เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติ รัฐบาลได้กราบบังคมทูลเชิญพระองค์เจ้าอานันทมหิดล เสด็จขึ้นครองราชสมบัติเป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี

ในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๘ รัฐบาลได้มอบหมายให้นายปรีดี พนมยงค์เดินทางไปกรุงลอนดอนเพื่อเจรจาแปลงดอกเบี้ยเงินกู้ที่รัฐบาลไทยในสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้กู้เงินจากธนาคารอังกฤษมาใช้ในการสร้างสาธารณูปโภค โดยเสียดอกเบี้ยร้อยละ ๖ ต่อปี นายปรีดี

พนมยงค์ ได้เวลาเดียวกัน จะเปิดการเจรจา ซึ่งทำให้ไทยพระบาทสมเด็จพระ

ดำรงตำแหน่ง

นายกระทรวงการวันที่ ๑๕ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๒ สำคัญคือ กรมมหาดำนาจจักรวรรดินิยมพระบาทสมเด็จพระทำให้ประเทศต่างประเทศต้องส่งตัวผู้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตกับไทยยังมีกำหนด คือขึ้นบ้าง แต่

นายสนธิสัญญาพนมยงค์ ประเทศหลักของควด้วยการยอม

พนมยงค์ ได้เจรจาให้ธนาคารอังกฤษลดดอกเบี้ยเงินกู้เหลือเป็นร้อยละ ๔ ต่อปี และในช่วงเวลาเดียวกันนี้ นายปรีดีได้เดินทางไปประเทศมหาอำนาจเพื่อทาบถามถึงการที่รัฐบาลสยามจะเปิดการเจรจาเพื่อยกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคที่รัฐบาลไทยได้ลงนามกับประเทศต่าง ๆ ซึ่งทำให้ไทยเสียเปรียบเรื่องอำนาจศาลและอัตราภาษีศุลกากรมาโดยตลอดตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (พ.ศ. ๒๔๗๙ - ๒๔๘๑)

นายปรีดี พนมยงค์ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ และได้ดำรงตำแหน่งนี้จนถึงวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ ผลงานในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศที่สำคัญคือ การได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้รับผิดชอบการเจรจาทำสนธิสัญญาของไทยกับมหาอำนาจขึ้นใหม่ เนื่องจากในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น ประเทศไทยถูกประเทศจักรวรรดินิยมตะวันตกบีบบังคับให้จำต้องลงนามในสนธิสัญญาไม่เสมอภาคมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้ประเทศจักรวรรดินิยมเหล่านั้นมีสิทธิเหนือประเทศไทยหลายประการ เช่น คนในบังคับต่างประเทศเหล่านั้นทำผิดในดินแดนไทย แต่ศาลไทยไม่มีอำนาจในการตัดสินคดี รัฐบาลไทยต้องส่งตัวผู้ทำผิดนั้นให้ศาลกงสุลของต่างประเทศชำระคดี ทำให้ประเทศไทยเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ในด้านเศรษฐกิจ ประเทศจักรวรรดินิยมที่ทำสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับไทยยังมีสิทธิพิเศษโดยประเทศไทยถูกบังคับให้เก็บภาษีขาเข้าได้เท่าที่สนธิสัญญากำหนด คือร้อยละ ๓ ของสินค้าขาเข้า แม้จะได้มีการแก้ไขสนธิสัญญาให้ไทยมีสิทธิมากขึ้นบ้าง แต่ก็ยังมีข้อกำหนดเกี่ยวกับอัตราภาษีศุลกากรไว้หลายประการ

นายปรีดี พนมยงค์ ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้เจรจาเพื่อทำสนธิสัญญาใหม่กับนานาประเทศเพื่อให้ไทยมีเอกราชและอธิปไตยสมบูรณ์ โดยนายปรีดี พนมยงค์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ ที่ปรึกษาประจำกระทรวงการต่างประเทศได้พยายามเปิดการเจรจากับประเทศต่าง ๆ และขอทำสนธิสัญญาใหม่ที่ตั้งอยู่บนหลักของความเสมอภาคและยุติธรรม สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่ได้แสดงไมตรีจิตต่อไทยด้วยการยอมยกเลิกสิทธิในการถอนคดีคนในบังคับสหรัฐอเมริกาก่อนระยะเวลาที่กำหนดไว้ถึง

ระศาลนการ

ยวิสามัญ

นายกรัฐมนตรี

บริหารที่เกี่ยวข้อง
บสนุนนายปรีดี
จการศึกษาจาก
ะศาลนการ

อยู่หัวทรงสละ
รวงราชสมบัติ
ศจักรี
ยงค์เดินทางไป
ได้กู้เงินจาก
อปี นายปรีดี

การลงนามแก้ไขสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับจักรวรรดินานาชาติ
ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

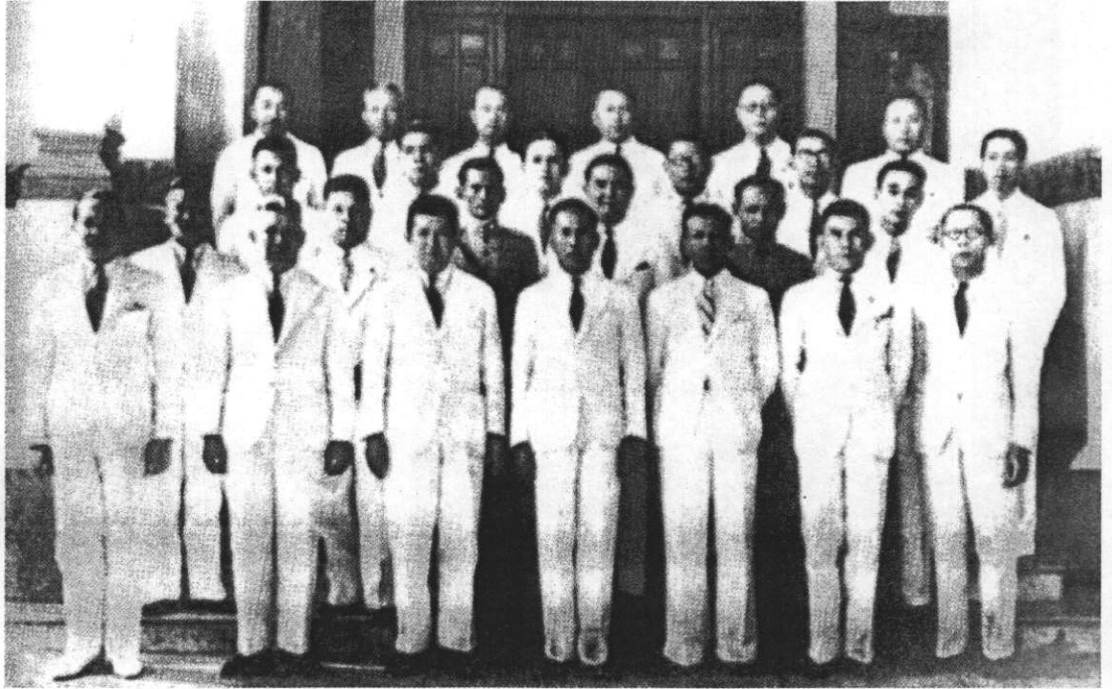
๕ ปี เพราะตามสนธิสัญญาที่เคยตกลงกันไว้ สิทธิในการถอนคดีจะสิ้นสุดใน พ.ศ. ๒๔๘๓ ไทยกับสหรัฐอเมริกาได้ลงนามร่วมกันเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๙ หลังจากนั้นไทยก็ได้เปิดการเจรจากับประเทศอื่นๆ ต่อไป คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี ตามสนธิสัญญาที่ลงนามใหม่นี้ ไทยได้อิสราภาพในด้านอำนาจทางการศาลและการภาษีอากรกลับคืนมาอย่างเต็มที่ ศาลยุติธรรมของไทยสามารถพิจารณาคดีชาวต่างประเทศได้เช่นเดียวกับคนไทย และรัฐบาลมีสิทธิที่จะเก็บภาษีศุลกากรได้ตามที่เห็นสมควร ทำให้การแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เสมอภาคซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้บรรลุผลสำเร็จโดยบริบูรณ์ใน พ.ศ. ๒๔๘๑ ทำให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากสิทธิสภาพนอกอาณาเขตซึ่งไม่เป็นธรรมต่อไทยมาเป็นระยะเวลายาวนาน

ดำรงตำแหน่ง

ในวั
รัฐมนตรีว่า
เป็นนายกรัฐมนตรี
ในฐ
ระบบการค
พาณิชย์กร
นอ
ซึ่งราษฎร
เจ้าของที่ดิน
บริเวณฟุ่ม
ดำรงชีพก็
ฉบับครั้งแ

ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๔)

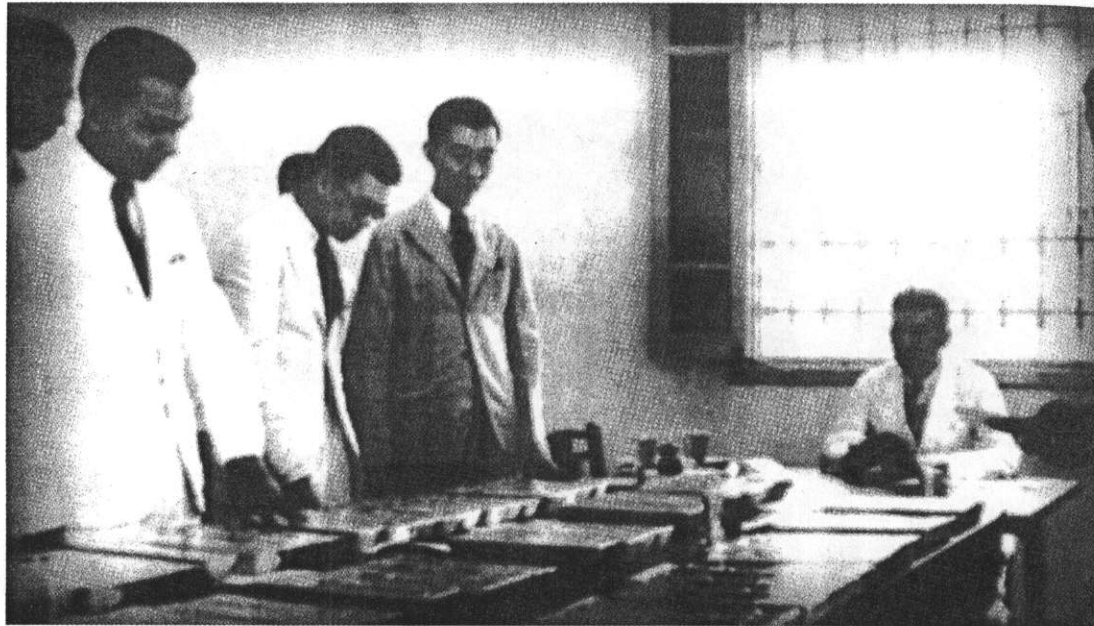
คณะรัฐมนตรี ใน พ.ศ. ๒๔๘๓ หลวงประดิษฐมนูธรรม
เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

ในวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ นายปรีดี พนมยงค์ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในรัฐบาลที่มีหลวงพิบูลสงคราม (จอมพลป.พิบูลสงคราม) เป็นนายกรัฐมนตรี และได้ดำรงตำแหน่งนี้จนถึงวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายปรีดี พนมยงค์ ได้มีโอกาสเปลี่ยนแปลงระบบการคลัง ประมวลรัฐฎากรใหม่เพื่อผ่อนเบาภาระภาษีอากรของชาวนาและเก็บภาษีภาคพาณิชย์กรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีนให้หนักขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีผลงานสำคัญๆ คือ การยกเลิกภาษีรัชชูปการซึ่งตกค้างจากเงินส่วย ซึ่งราษฎรที่เป็นไพร่ต้องเป็นฝ่ายเสีย ยกเลิกอากรค่านา ซึ่งเดิมราษฎรต้องส่งค่านาให้แก่เจ้าของที่ดิน ปรับปรุงภาษีอากรให้เป็นธรรมแก่สังคม โดยผู้ที่มีรายได้ก็เสียภาษีมาก ผู้ใดบริโภคฟุ่มเฟือยมากก็เสียภาษีทางอ้อมมาก และผู้ที่บริโภคเครื่องบริโภคที่ไม่จำเป็นแก่การดำรงชีพก็ต้องเสียภาษีอากรมากขึ้นตามลำดับ ที่สำคัญคือการจัดทำประมวลรัฐฎากรเป็นแบบฉบับครั้งแรกในประเทศไทย โดยรวมบทบัญญัติเกี่ยวกับภาษีอากรทางตรงที่เป็นธรรมแก่สังคม

พ.ศ. ๒๔๘๓
ังจากนั้นไทย
าลี ตามสนธิ
กรกลับคืนมา
ยวกับคนไทย
วิสัยญาที่ไม่
ัวได้บรรลุผล
อกอาณาเขต

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
แสดงทองคำแท่งที่รัฐบาลได้ซื้อไว้ให้ผู้แทนหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ชม

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ขึ้นในยุโรปก่อนที่จะลุกลามขยายไปทั่วโลกนั้น นายปรีดี พนมยงค์ ได้มีบทบาทสำคัญในการป้องกันทรัพย์สินของชาติในต่างประเทศนั้น คือ ในสมัย สมบูรณาญาสิทธิราชย์ ประเทศไทยได้ใช้วิธีมีเงินปอนด์สเตอร์ลิงเป็นทุนสำรองเงินตราฝาก ธนาคารอังกฤษไว้ในประเทศอังกฤษ นายปรีดี พนมยงค์ได้คาดคะเนว่าเงินปอนด์จะลดค่าลง จึงนำเงินปอนด์ที่เป็นเงินทุนสำรองจำนวนหนึ่งซื้อทองคำเป็นจำนวนน้ำหนักประมาณ ๑ ล้านออนซ์ (๓๕ ล้านกรัม) ในราคาประมาณ ๖ ออนซ์ละ ๓๕ ดอลลาร์สหรัฐ มาเก็บไว้ที่ห้อง นิรภัยของกระทรวงการคลัง ซึ่งต่อมาราคาทองคำมีราคามากขึ้น

นอกจากนี้ นายปรีดี พนมยงค์ยังมีส่วนในการบุกเบิกเพื่อวางรากฐานธนาคารของ ชาติไทย หรือธนาคารแห่งประเทศไทยอีกด้วย โดยได้จัดตั้งสำนักงานธนาคารชาติไทยเป็น ทบวงการเมืองสังกัดในกระทรวงการคลัง เพื่อประกอบธุรกิจในหน้าที่ของธนาคารกลางไป ก่อนบางประเภท และเตรียมการจัดตั้งธนาคารกลางขึ้นต่อไป

นายปรีดี พนมยงค์ยังได้เป็นผู้ประพันธ์ และผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ไทยเรื่อง พระเจ้าช้างเผือกขึ้นในพ.ศ. ๒๔๘๒

ดำรงตำแหน่ง

ปฏิบัติหน้าที่ใ

เมื่อ
เอเชียบูรพา
รัฐบาลจอม
เห็นด้วยใน
จึงเรียกร้อง
ตำแหน่งสูง
ตำแหน่ง
ใน
พนมยงค์

ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

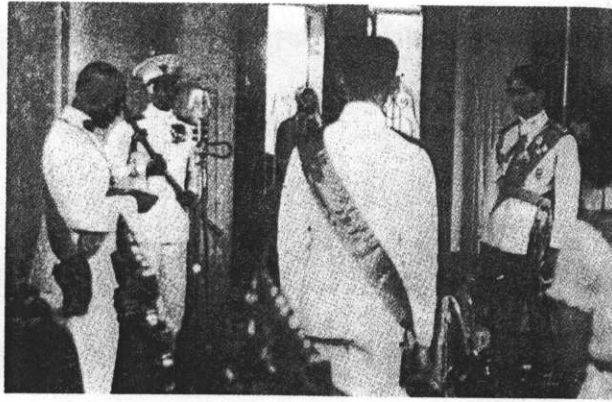
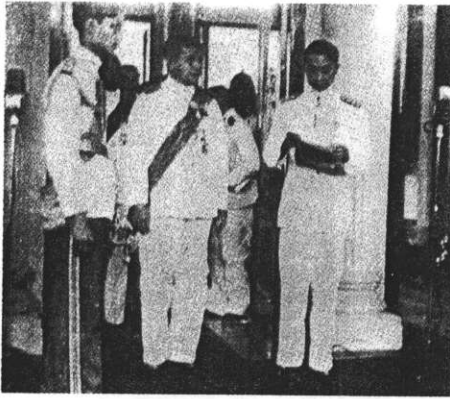
ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

นั้น นายปรีดี
คือ ในสมัย
เงินตราฝัก
น็ดจะลดค่าลง
ประมาณ ๑
เท่าเก็บไว้ที่ห้อง
ธนาคารของ
ชาติไทยเป็น
เวลาครึ่งไป
ยนต์ไทยเรื่อง

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ขึ้นในเอเชียและแปซิฟิก ซึ่งเรียกชื่อว่าสงครามมหา
เอเชียบูรพานั้น ญี่ปุ่นได้ติดต่อขอเดินทัพผ่านประเทศไทยในวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔
รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ยอมตามคำขอของญี่ปุ่น โดยนายปรีดี พนมยงค์คัดค้านไม่
เห็นด้วยในมาตรการกู้เงินที่รัฐบาลญี่ปุ่นขอกู้จากรัฐบาลไทยไปใช้จ่ายในการทำสงคราม ญี่ปุ่น
จึงเรียกร้องให้รัฐบาลย้ายนายปรีดีออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังไปดำรง
ตำแหน่งสูงสุดที่ไม่ใช่อำนาจทางการเมือง นั่นคือตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดินที่ว่างอยู่ ๑
ตำแหน่ง นายปรีดี พนมยงค์ได้ตกลงลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

ในวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ สมาชิกแทนราษฎรได้ลงมติแต่งตั้งนายปรีดี
พนมยงค์ ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ คนหนึ่งใน ๓ คน ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ว่าง

▲ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เฝ้ารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
ที่สถานีรถไฟจิตรลดา เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๘

ก่อตั้งขบวนการเสรีไทย

นายปรีดี พนมยงค์ มีความเห็นว่าตามรัฐธรรมนูญฉบับวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจคัดค้านระบอบเผด็จการและปฏิบัติการเพื่อให้ชาติไทยได้เอกราชสมบูรณ์ เมื่อได้ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ นายปรีดี พนมยงค์จึงได้ก่อตั้งขบวนการที่จะกลายมาเป็นขบวนการเสรีไทยภายในประเทศต่อไป เพื่อต่อต้านญี่ปุ่น และรวบรวมชาวไทยปฏิบัติการ เพื่อให้ชาติไทยได้รับเอกราชและอธิปไตยสมบูรณ์ และปฏิบัติการให้ฝ่ายสัมพันธมิตรรับรองเจตนารมณ์ที่แท้จริงของราษฎร โดยที่ไม่เป็นศัตรูต่อฝ่ายสัมพันธมิตร เพื่อหวังผลให้ฝ่ายสัมพันธมิตรรับรองว่าไทยเป็นรัฐเอกราชไม่ตกเป็นประเทศแพ้สงคราม เนื่องจากขณะนั้นรัฐบาลไทยได้ประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ในวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ และคนไทยจำนวนมากทั้งภายในและภายนอกประเทศไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาล

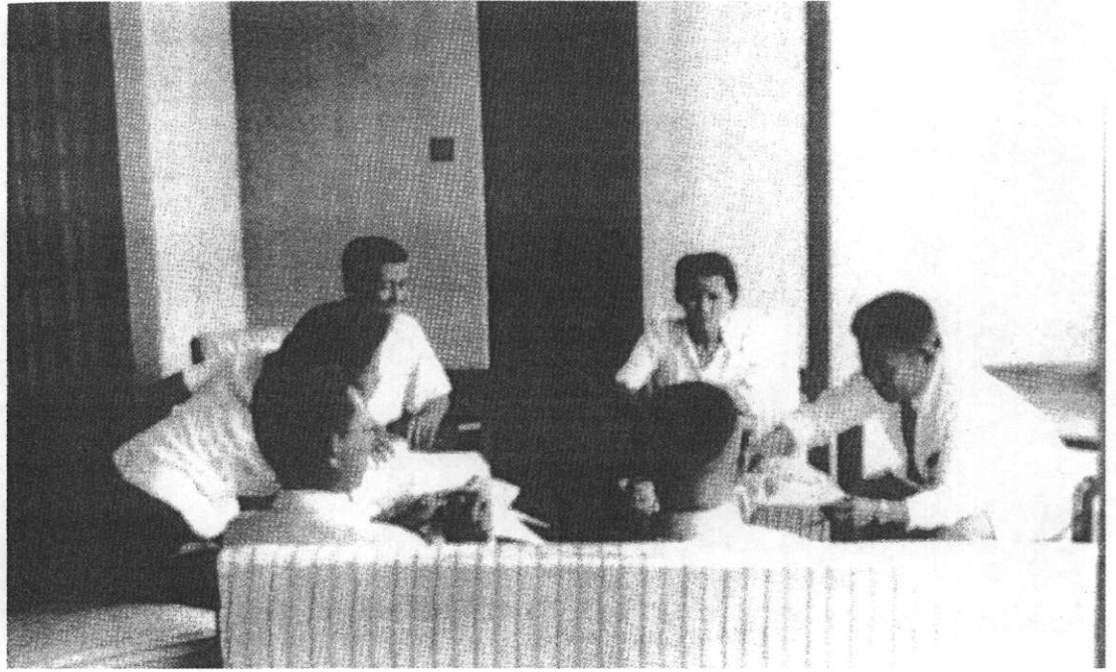
ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกา ก็ได้ประกาศการก่อตั้งขบวนการเสรีไทยของชาวไทยในต่างประเทศขึ้น เพื่อต่อต้านญี่ปุ่นและร่วมมือกับพันธมิตร เพื่อปลดปล่อยประเทศให้พ้นจากการยึดครองของญี่ปุ่น และได้ขอร้องให้สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการด้วย รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้รับรองการกระทำของขบวนการเสรีไทย จึงกล่าวได้ว่า ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และนายปรีดี พนมยงค์ ได้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายที่คล้ายคลึงกัน ในเวลาต่อมาทั้งสองกลุ่มนี้ได้รวมกันเป็นขบวนการเสรีไทย

ต่อมา
ได้ลาออกจาก
นายปรีดี พ
จอมพลป.พิบูล
นายกรัฐมนตรี
ส่วน
ในฐานะหัวหน้า
Services)
อังกฤษ ทำ
ทราบเป็นระ
เซลยศึกฝ่าย
ในประเทศใ
จากทางระ
สิงหาคม พ

มทิดล

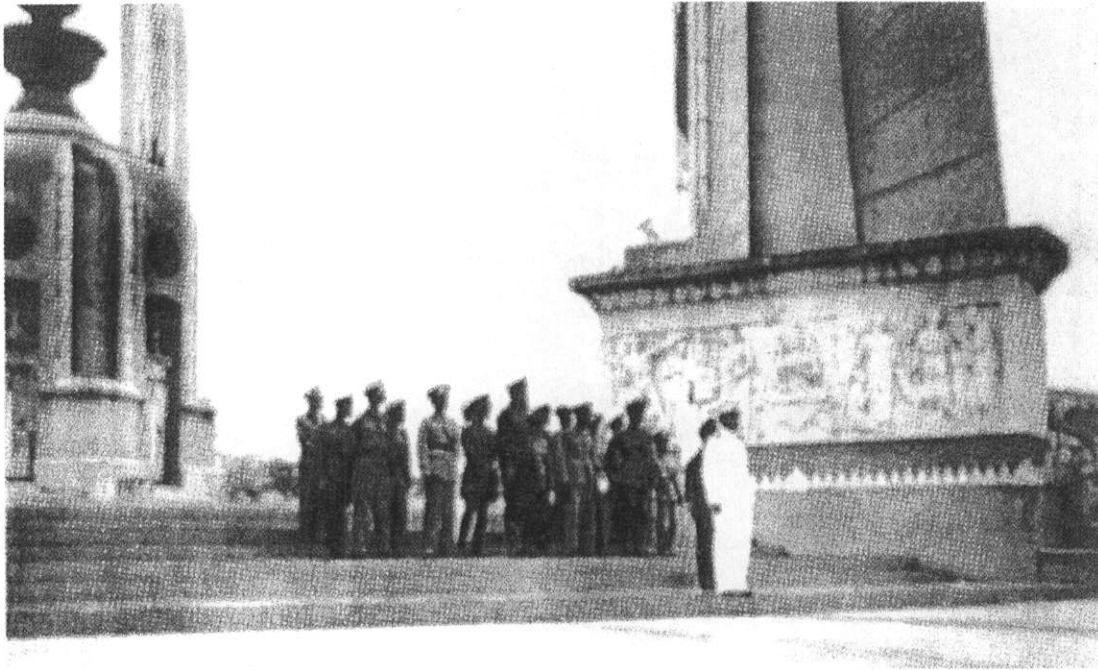
ขณะปฏิบัติงานเสรีไทย ณ ทำเนียบท่าช้าง พ.ศ. ๒๔๘๔ - ๒๔๘๘

คม พ.ศ. ๒๔๗๕
 ใจให้ชาติไทยได้
 พนมยงค์จึงได้
 อด้านญี่ปุ่น และ
 และปฏิบัติการ
 ป็นศัตรูต่อฝ่าย
 ตกเป็นประเทศ
 ริกและอังกฤษ
 ภายนอกประเทศ

จําสหรัฐอเมริกา
 อด้านญี่ปุ่นและ
 และได้ขอร้องให้
 ภาได้รับรองการ
 ปรีดี พนมยงค์
 มกันเป็นขบวนการ

ต่อมา เมื่อพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพยามภา ประธานคณะผู้สำเร็จราชการ
 ได้ลาออกจากตำแหน่ง สภาผู้แทนราษฎร ได้ลงมติเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ ตั้ง
 นายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แต่เพียงผู้เดียว เมื่อรัฐบาล
 จอมพลป.พิบูลสงครามลาออก นายปรีดี พนมยงค์ได้แต่งตั้งนายควง อภัยวงศ์ ดำรงตำแหน่ง
 นายกรัฐมนตรีและจัดตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้น

ส่วนการดำเนินการของขบวนการเสรีไทยนั้น นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งใช้นามแฝงว่า “รัฐ”
 ในฐานะหัวหน้าหน่วยเสรีไทยเพื่อติดต่อประสานงานกับหน่วย O.S.S (Office of Strategic
 Services) หรือสำนักงานบริการด้านยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา และหน่วย ๑๓๖ ของ
 อังกฤษ ทำหน้าที่รายงานข่าวความเคลื่อนไหวและกำลังกองทัพของญี่ปุ่นให้ฝ่ายพันธมิตร
 ทราบเป็นระยะๆ ขณะเดียวกันก็ได้ก่อวินาศกรรมทำลายที่ตั้งกองทหารญี่ปุ่น และช่วยเหลือ
 เชลยศึกฝ่ายพันธมิตรที่ถูกญี่ปุ่นจับตัวและกักกันในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยเสรีไทย
 ในประเทศได้แยกเป็นฝ่ายฝึกหัดอาวุธและสืบราชการลับ โดยได้รับความร่วมมืออย่างลับๆ
 จากทางราชการด้วย แต่สงครามได้สิ้นสุดลงเมื่อญี่ปุ่นยอมจำนนต่อพันธมิตรในวันที่ ๑๔
 สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ก่อนการปฏิบัติการของขบวนการเสรีไทย

นายปรีดี พนมยงค์ หัวหน้าเสรีไทย ในพิธีสวนสนามกองทัพเสรีไทย
ณ ถนนราชดำเนิน เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘

เมื่อญี่ปุ่นยอมจำนนต่อฝ่ายพันธมิตรแล้ว ในวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ออกประกาศสันติภาพว่า การประกาศสงครามของรัฐบาลไทยต่ออังกฤษและสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ นั้นเป็นโมฆะ ไม่ผูกพันประชาชนชาวไทย เพราะเป็นการกระทำที่ผิดจากเจตจำนงของประชาชนชาวไทย และฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายบ้านเมือง คณะรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ประกาศสงครามไปโดยพลการ เพราะมิได้รับอนุมัติจากรัฐสภา และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ก็ได้ลงนามรับรองทั้งคณะ นอกจากนี้ บรรดาดินแดนซึ่งญี่ปุ่นได้มอบให้ไทยครอบครองคือ รัฐกลันตัน ตรังกานู ไทรบุรี ปะลิส เชียงตุง และเมืองพานนั้น ประเทศไทยไม่ปรารถนาจะได้ดินแดนเหล่านี้ และพร้อมที่จะจัดการส่งมอบให้อังกฤษต่อไป

ข้อความในประเทศสันติภาพที่สำคัญ คือ

“...
ประกาศโ
และบริเตน
ประเทศไ
เมื่อก่อนวิ
สหประชา

ดังนั้น
การปฏิบัติ
พันธมิตรรับ
ชาติไทย นาย
เมื่อวันที่ ๒๕
เสรีไทย ที่ม
ทั้งรัฐบาลนา
สนับสนุนพัน

รัฐบุรุษอา

เมื่อ
พระเจ้าอยู่ห
ความจำเป็น
แทนพระอง
เพื่อทรงบริ
๕ ธันวาคม

พระ
นายปรีดี พ
นายปรีดี พ
ตำแหน่ง แ
พระองค์ปร

“...ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงขอประกาศโดยเปิดเผยแทนประชาชนชาวไทยว่า การประกาศสงครามต่อสหรัฐอเมริกาและบริเตนใหญ่ เป็นโมฆะไม่ผูกพันประชาชนชาวไทย ในส่วนที่เกี่ยวกับสหประชาชาติ ประเทศไทยได้ตัดสินใจที่จะให้กลับคืนมาซึ่งสัมพันธไมตรีอันดีอันเคยมีมากับสหประชาชาติเมื่อก่อนวันที่ ๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ และพร้อมที่จะร่วมมือเต็มที่ทุกทางกับสหประชาชาติในการสถาปนาเสถียรภาพในโลกนี้...”

ดังนั้น แม้ว่ารัฐบาลไทยจะประกาศสงครามต่อสหรัฐอเมริกาและอังกฤษก็ตาม แต่ด้วยการปฏิบัติของขบวนการเสรีไทยเป็นส่วนรวมเป็นคุณูปการแก่ฝ่ายพันธมิตร ทำให้ฝ่ายพันธมิตรรับรองเอกราชอธิปไตยของไทย และรับรองว่า นายปรีดี พนมยงค์เป็นตัวแทนของชาติไทย นายปรีดี พนมยงค์ได้จัดให้มีการเดินสวนสนามของพลพรรคเสรีไทย ณ ถนนราชดำเนิน เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ และในเย็นวันเดียวกันนั้นได้มีงานเลี้ยงรับรองผู้แทนของเสรีไทย ที่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง นอกจากนี้ รัฐบาลไทยในช่วงเวลานั้น ทั้งรัฐบาลนายทวี บุณยเกตุ และ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ก็ได้ดำเนินการต่างๆ ให้เห็นว่าไทยสนับสนุนพันธมิตรและสหประชาชาติ

รัฐบุรุษอาวุโส

เมื่อได้ประกาศสันติภาพซึ่งถือว่าสถานะหลังสงครามสิ้นสุดลงและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลก็ทรงบรรลุนิติภาวะเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ จึงไม่มีความจำเป็นต้องมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์อีกต่อไป นายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จึงได้อัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จกลับประเทศไทยเพื่อทรงบริหารราชการแผ่นดินด้วยพระองค์เอง และพระองค์ได้เสด็จกลับถึงพระนครเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๘

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ยกย่องนายปรีดี พนมยงค์ เป็น รัฐบุรุษอาวุโส โดยทรงประกาศเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ว่า นายปรีดี พนมยงค์ ได้เคยรับหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินในตำแหน่งสำคัญ ๆ มาแล้วหลายตำแหน่ง และได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรให้ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ปรากฏว่าตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งเหล่านั้นนั้น ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

๒๔๘๘ ผู้สำเร็จ
รัฐบาลไทยต่อ
งมะ ไม่ผูกพัน
ไทย และฝ่าฝืน
พิบูลสงครามได้
เจ้าราชการแทน
ได้มอบให้ไทย
ประเทศไทยไม่

และด้วยความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ทั้งได้แสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ในความปรีชาสามารถ บำเพ็ญคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติเป็นอเนกประการ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ยกย่อง นายปรีดี พนมยงค์ ไว้ในฐานะรัฐบุรุษอาวุโส และให้มีหน้าที่รับปรึกษากิจราชการแผ่นดิน เพื่อความวัฒนาถาวรของชาติสืบไป

ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙)

เมื่อนายควง อภัยวงศ์ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้ขอรับรองให้นายปรีดี พนมยงค์รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในภาวะที่ประเทศกำลังคับขัน จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายปรีดี พนมยงค์เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ และได้ลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ หลังจากที่ได้เปิดการประชุมรัฐสภา ซึ่งประกอบด้วยพฤฒสภาและสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ ฉบับวันที่ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ แล้ว

ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๒ (๘ - ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙)

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ ตามคำกราบบังคมทูลของประธานรัฐสภาซึ่งเป็นไปตามความเห็นชอบของสมาชิกพฤฒสภา และสภาผู้แทนราษฎร แต่นายปรีดียังไม่ได้แต่งตั้งคณะรัฐมนตรีเพื่อรวมเป็นคณะรัฐบาล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ นายปรีดี พนมยงค์จึงได้เสนอขอความเห็นชอบต่อรัฐสภาให้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช เสด็จขึ้นครองราชสมบัติเป็นรัชกาลที่ ๙ แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี เมื่อรัฐสภาเห็นชอบ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์เสด็จประชุมรัฐสภาแล้ว นายปรีดี พนมยงค์ได้ขอลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ดำรงตำแหน่ง

นายปรีดี
มิถุนายน พ.ศ.
เดินทางไปตาม
ในฐานะรัฐบุรุษ
พ.ศ. ๒๔๙๐
ประเทศสหรัฐอเมริกา
ในอินโดจีน ซึ่ง
เมื่อเดือนกันยา
ตะวันออกเฉียง
ก็ถูกยุบไปเมื่อ

ลี้ภัยไปต่าง

หลังจ
“คณะรัฐประ
ซึ่งเป็นที่พิช
นายปรีดีนั้น
เดินทางไปอา
ในช่วงสั้นๆ เม

ลี้ภัยไปต่าง

เมื่อว
โดยได้มีการ
ประสบความสำเร็จ
ประเทศจีนแ
พ.ศ. ๒๕๑๓

บู ทั้งได้แสดงให้เห็น
ชาติเป็นเอกประการ
ฐานะรัฐบุรุษอาวุโส
ที่สืบไป

พ.ศ. ๒๔๘๙)

ชกสภาผู้แทนราษฎร
ทศกำลังคับขัน จึงมี
มนตรี เมื่อวันที่ ๒๔
.ศ. ๒๔๘๘ หลังจาก
ฎรตามรัฐธรรมนูญ

ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๓ (๑๐ มิถุนายน - ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๙)

นายปรีดี พนมยงค์ได้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่งเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๘ และได้ลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคมปีเดียวกัน ต่อมาได้เดินทางไปต่างประเทศในปลายปีนั้น โดยได้รับการต้อนรับจากบรรดาผู้นำของฝ่ายพันธมิตร ในฐานะรัฐบุรุษและผู้นำขบวนการเสรีไทย และเดินทางกลับประเทศไทยเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๐ หลังจากนั้นได้ลาออกจากตำแหน่งในสภาผู้แทนราษฎร และได้เดินทางไปประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อเป็นตัวแทนประเทศไทยในการเจรจาเกี่ยวกับการส่งคืนจังหวัดต่างๆ ในอินโดจีน ซึ่งเกิดกรณีพิพาทกันอยู่ นายปรีดีได้ก่อตั้งสันนิบาตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้น เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๙๐ เพื่อเป็นเวทีประสานงานระหว่างรัฐเอกราชทั้งหลายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงเทพฯ แต่สันนิบาตนี้ก็ตั้งอยู่ได้เพียงไม่กี่เดือน ก็ถูกยุบไปเมื่อเกิดรัฐประหารขึ้นในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐

ลี้ภัยไปต่างประเทศครั้งที่ ๒

หลังจากเกิดรัฐประหารขึ้นเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ โดย “คณะรัฐประหาร” ได้ใช้กำลังทหารยึดอำนาจรัฐ และใช้อาวุธระดมยิงทำเนียบท่าช้างวังหน้า ซึ่งเป็นที่พักของนายปรีดี พนมยงค์และครอบครัว แล้วบุกเข้าไปในทำเนียบเพื่อจับ นายปรีดีนั้น นายปรีดีได้หลบหนีไปได้ และได้เดินทางไปอาศัยที่สิงคโปร์ชั่วคราว จากนั้นได้เดินทางไปอาศัยอยู่ในประเทศจีนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๕๑๓ โดยได้กลับเข้ามาประเทศไทย ในช่วงสั้นๆ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒

ลี้ภัยไปต่างประเทศครั้งที่ ๓

เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๒ ได้มีความพยายามยึดอำนาจจากทหาร โดยได้มีการก่อรัฐประหารขึ้น เพื่อโค่นล้มจอมพล ป.พิบูลสงครามและผู้นำทหาร แต่ไม่ประสบความสำเร็จ นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นผู้ทำการรัฐประหารครั้งนี้ จึงต้องลี้ภัยไปอยู่ ประเทศจีนและพักอยู่เป็นเวลาถึง ๒๑ ปี ก่อนจะเดินทางไปอาศัยในประเทศฝรั่งเศสใน พ.ศ. ๒๕๑๓

๒๔๘๙)

กรรณาโปรดเกล้าฯ
นายน พ.ศ. ๒๔๘๘
องสมาชิกพฤษภา
วมเป็นคณะรัฐบาล
มิถุนายน ๒๔๘๘
เจ้าพระเจ้าน้องยาเธอ
ระบรมราชวงศ์จักรี
รัฐสภาแล้ว นายปรีดี

อสังกรรมที่ฝรั่งเศส

นายปรีดี พนมยงค์ถึงแก่อสังกรรมที่ประเทศฝรั่งเศสเมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๒๖ ขณะอายุ ๘๒ ปี ๑๑ เดือน ๒๑ วัน ด้วยอาการหัวใจวาย ขณะกำลังเขียนหนังสือที่โต๊ะทำงาน และได้มีพิธีเชิญอัฐิธาตุของนายปรีดี พนมยงค์จากประเทศฝรั่งเศสมาประดิษฐานภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก่อนที่จะนำไปลอยที่อ่าวไทย ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๘

นายปรีดี พนมยงค์บุคคลสำคัญผู้ให้กำเนิดระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย เคยกล่าวไว้ว่า

“ในปี ค.ศ. ๑๙๒๕ เมื่อเราเริ่มจัดตั้งกลุ่มแกนของพรรคอภิวัดน์ในปารีส ข้าพเจ้ามีอายุเพียง ๒๕ ปี เท่านั้น หนุ่มมาก หนุ่มทีเดียว ขาดความจัดเจน แม้ว่าข้าพเจ้าได้รับปริญญาแล้ว และได้คะแนนสูงสุด แต่ก็ไม่มีอะไรมากไปกว่าทางทฤษฎี ข้าพเจ้าไม่มีความจัดเจน บางครั้งข้าพเจ้าประยุกต์ทฤษฎีอย่างนักตำรา ข้าพเจ้าไม่ได้นำความเป็นจริงในประเทศของข้าพเจ้ามาคำนึงด้วย ข้าพเจ้าติดต่อกับประชาชนไม่พอ ความรู้ทั้งหมดของข้าพเจ้าเป็นความรู้ตามหนังสือ ข้าพเจ้าไม่ได้เอาสาระสำคัญของมนุษย์มาคำนึงด้วยให้มากเท่าที่ข้าพเจ้าควรจะมี ในปี ค.ศ. ๑๙๓๒ ข้าพเจ้าอายุ ๓๒ ปี พวกเราได้ทำการอภิวัดน์ แต่ข้าพเจ้าก็ขาดความจัดเจน และครั้นข้าพเจ้ามีความจัดเจนมากขึ้น ข้าพเจ้าก็ไม่มีอำนาจ”

บุคคลสำคัญผู้มีผลงานดีเด่นระดับโลก

ในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปี ของนายปรีดี พนมยงค์ ในพ.ศ. ๒๕๕๓ (๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓-๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓) ที่ประชุมคณะกรรมการ (Commission) ๑ ของการประชุมสมัชชาสามัญ (General Conference) ขององค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้พิจารณารับรองการเสนอให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีและศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสเป็นบุคคลสำคัญผู้มีผลงานดีเด่นระดับโลกตามการเสนอของ

คณะกรรมการ
ในที่ประชุมสม
มติประกาศใ
รัฐบุรุษอาวุโส
บุคคลและเห
องค์การยูเนส

↑ อนุสาวรีย์นายปรีดี พนมยงค์ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะกรรมการบริหาร (Executive Board) และเมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒ ในที่ประชุมสมัชชาสามัญ (General Conference) ครั้งที่ ๓๐ ขององค์การยูเนสโก ได้มีมติประกาศให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีและศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส เป็นบุคคลสำคัญของโลกอย่างเป็นทางการ ซึ่งได้มีการพิมพ์การเฉลิมฉลองบุคคลและเหตุการณ์สำคัญเป็นรูปเล่มเพื่อแจกจ่ายประเทศสมาชิกขององค์การยูเนสโก โดยองค์การยูเนสโกได้เข้าร่วมเฉลิมฉลองด้วย

พฤษภาคม ๒๕๒๖
หนังสือที่โต๊ะทำงาน
ระดิษฐานภายใน
าคม พ.ศ. ๒๕๒๙
ประเทศไทย เคย

วัดนั้นในปารีส
จัดเจน แม้ว่า
ว่าทางทฤษฎี
ข้าพเจ้าไม่ได้
ระชาชนไม่พอ
ระสำคัญขอ
้าอายุ ๓๒ ปี
ปีความจัดเจน

๑๑ พฤษภาคม
ommission) ๑
ยาศาสตร์ และ
M พ.ศ. ๒๕๔๒
ศาสตราจารย์
เมการเสนอของ